

Megújuló energiák hasznosítása a hő- és villamosenergia-termelésben (ellátásban)

Büki Gergely † – Orbán Tibor

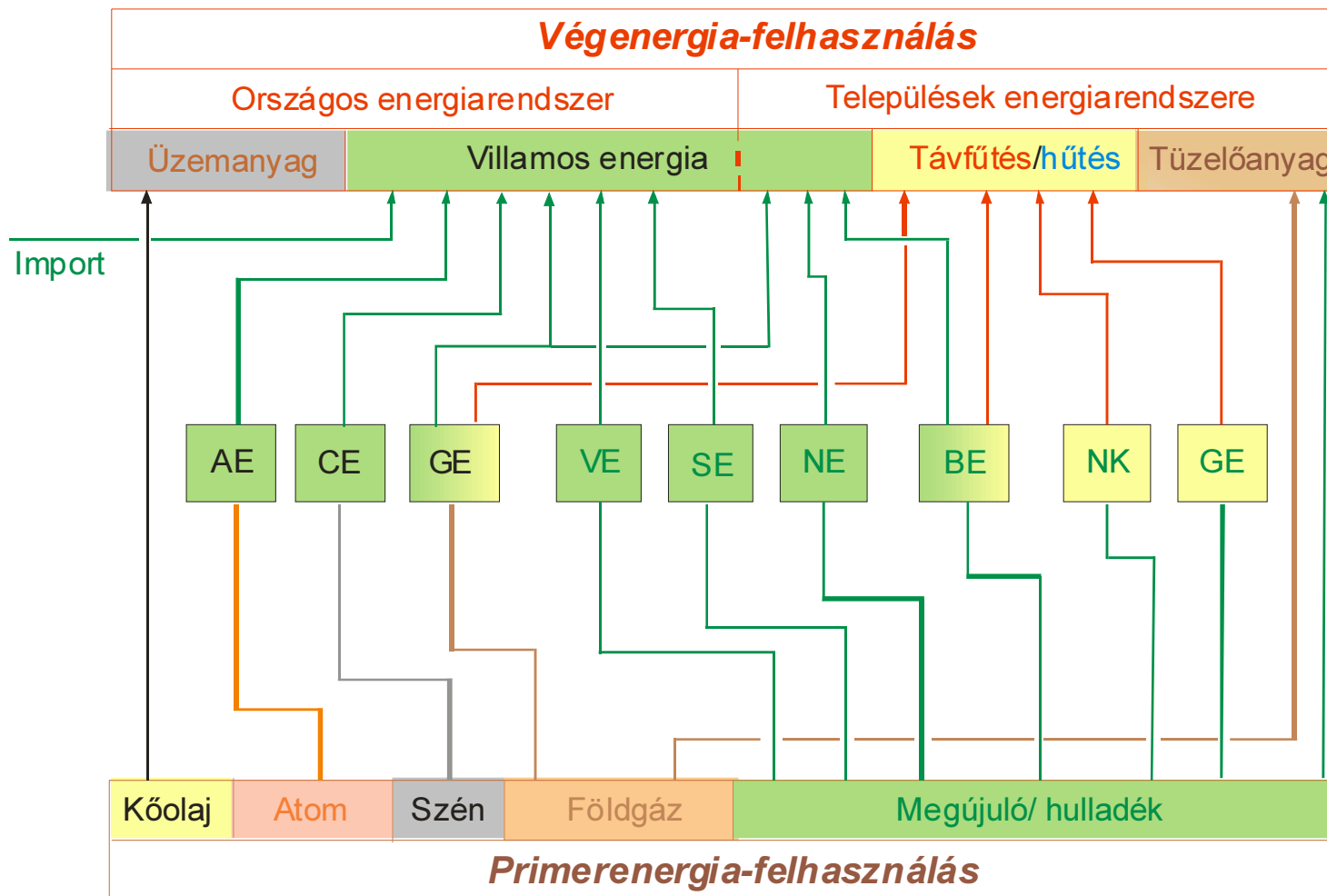
**„A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK
FELHASZNÁLÁSÁNAK METEOROLÓGIAI
VONATKOZÁSAI’ c. konferencia**

41. Meteorológiai Tudományos Napok
MTA, 2015. november 19-20.

Az előadás tartalma:

1. Primerenergia-felhasználás, a megújulók hazai és EU-s részaránya.
2. Villamosenergia-felhasználás, a villamosenergia-termelés alternatívái (Paks2 szerepe és hatása a megújulókra).
3. Települések hőellátása helyi energiaforrásokkal, településenergetika:
  - a lehetséges megoldások áttekintése
  - energiatakarékosság és energiahatékonyság
  - vidékfejlesztés és településenergetika,
  - munkahelyteremtés és hazai gyártás,
  - projekttervezés,
  - fenntartható fejlődés - gazdaságosság - támogatás,
  - jó példák hazai távhőrendszerekből.

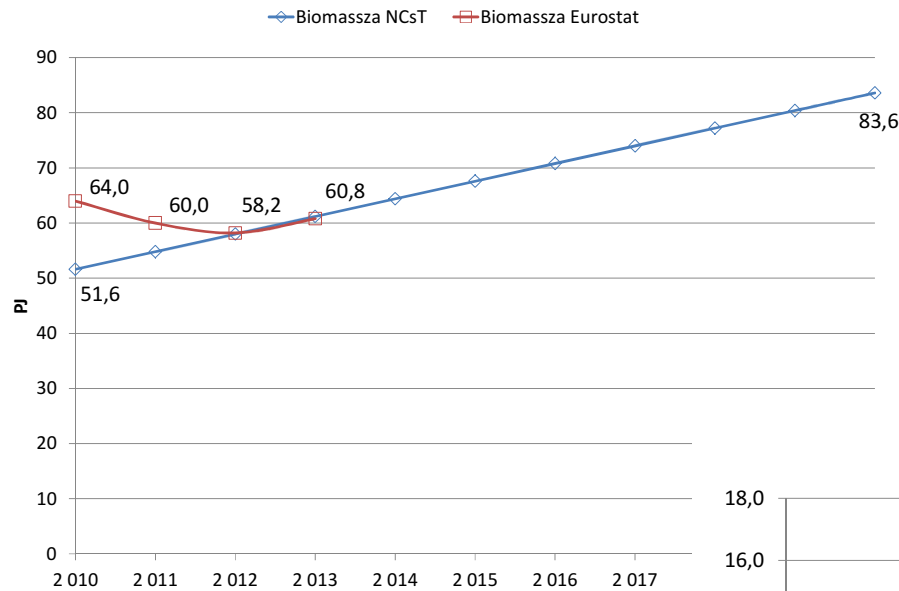
Primerenergiák az ország és a települések energiarendszerében

Megújuló energiák aránya (EU-28, Magyarország)

EU-28					
	2010	2011	2012	2013	
Összes primerenergia-felhasználás	73 945,7	71 318,9	70 815,4	69 985,4	PJ
Megújulóenergia-felhasználás	7 094,9	7 097,4	7 849,7	8 264,0	PJ
Megújulók aránya összesen	9,6%	10,0%	11,1%	11,8%	
Megújulók aránya a villamosenergia-termelésben	19,6%	21,7%	23,5%	25,4%	
Megújulók aránya a közlekedésben	4,8%	3,4%	5,1%	5,4%	
Magyarország					
	2010	2011	2012	2013	
Összes primerenergia-felhasználás	1 084,0	1 054,4	989,2	856,1	PJ
Megújulóenergia-felhasználás	82,0	79,2	74,3	79,3	PJ
Megújulók aránya összesen	7,6%	7,5%	7,5%	9,3%	
Megújulók aránya a villamosenergia-termelésben	7,1%	6,4%	6,1%	6,6%	
Megújulók aránya a közlekedésben	4,7%	5,0%	4,6%	5,3%	

Megújuló energiák felhasználása itthon (tény vs. NCsT)

Napkollektor

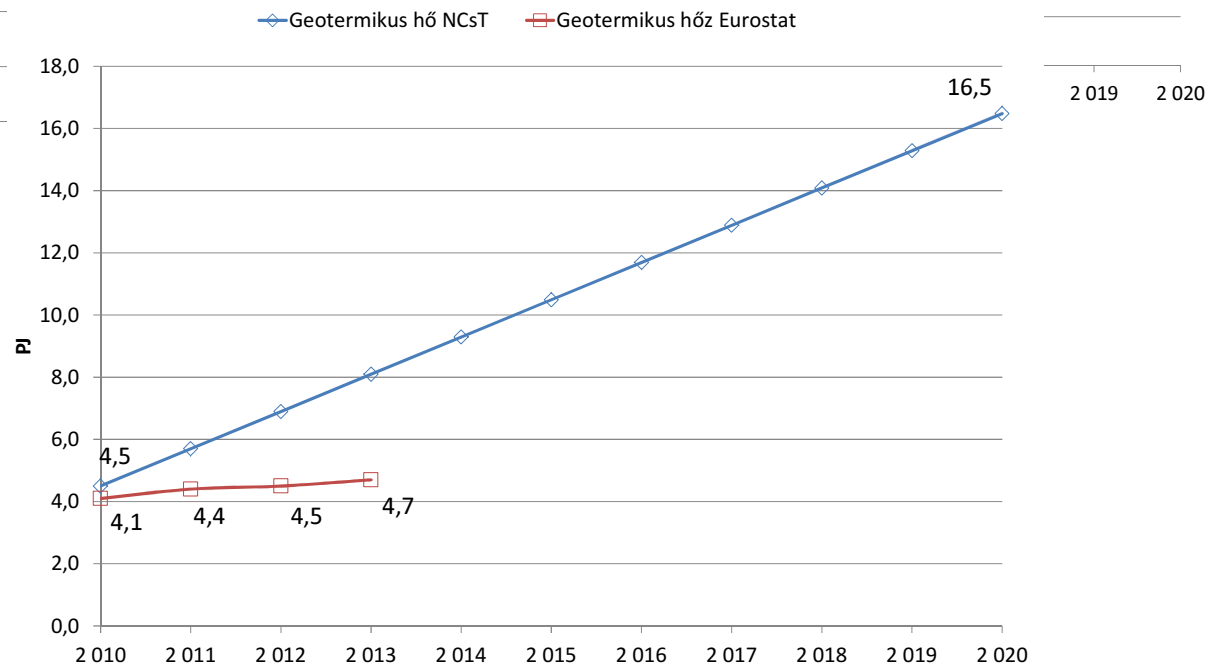
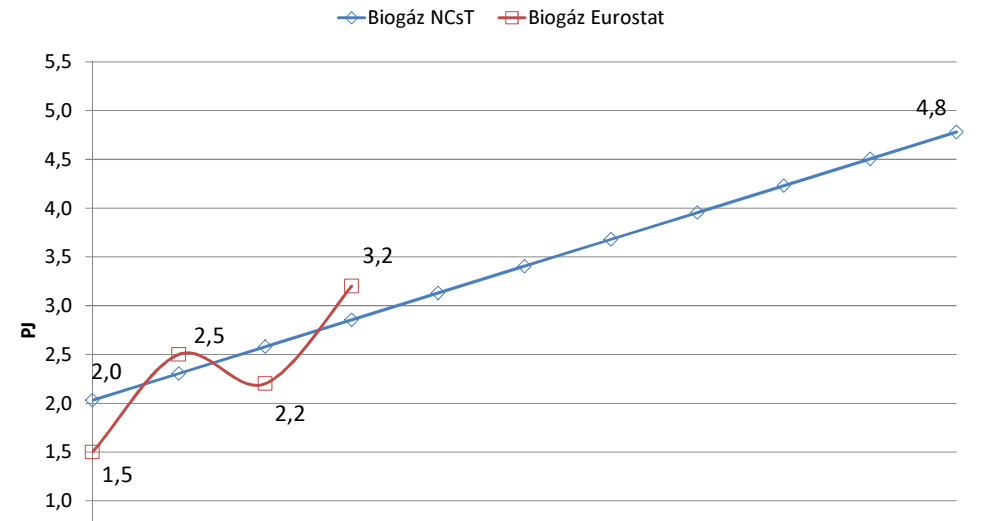
2010-13: 0,23-0,25 PJ

2020: 3,29 PJ

Hőszivattyú

?????

2010-20: 0,16-6 PJ

Az elmaradás okozói

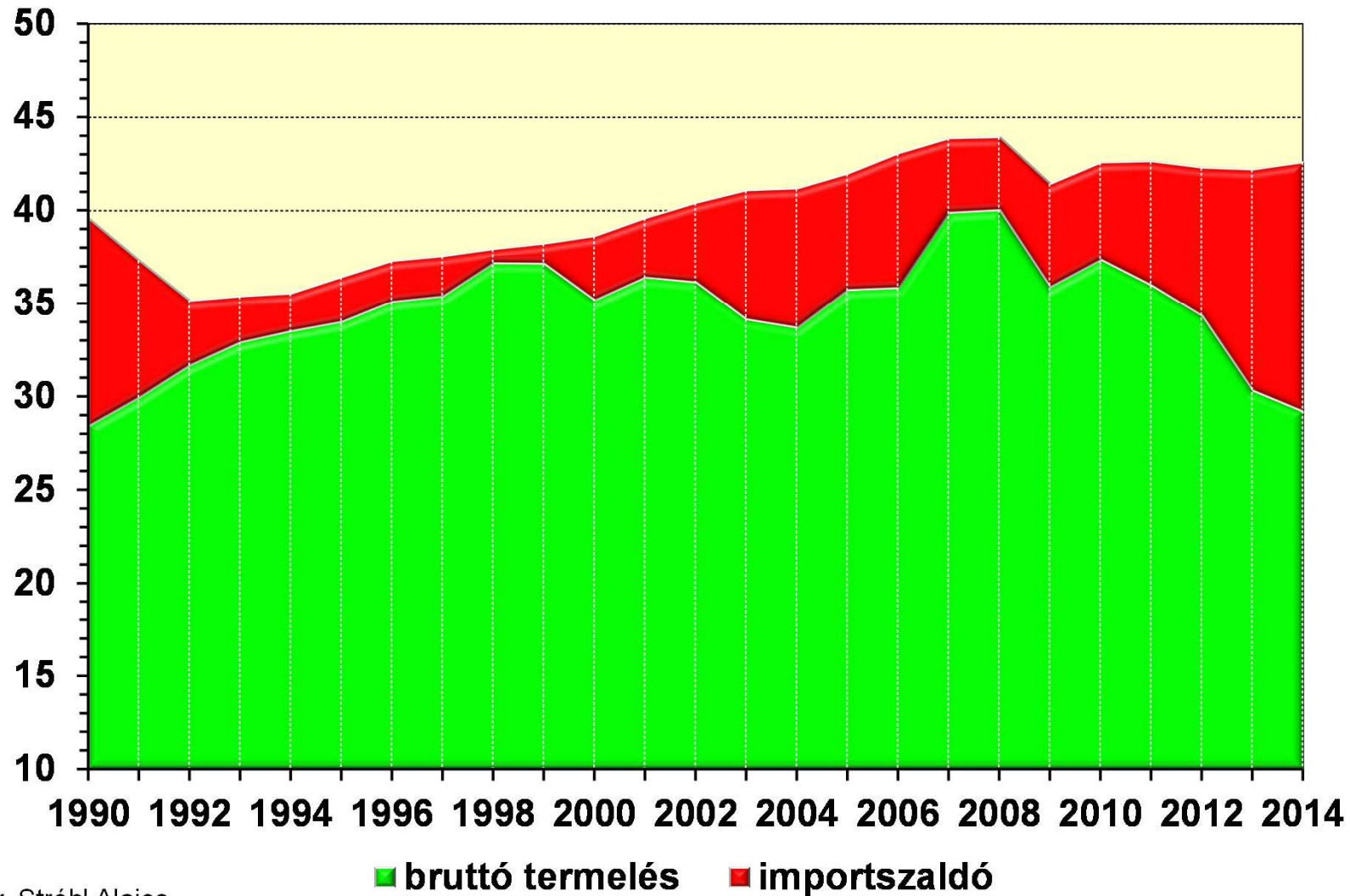
- A megújuló energiák hasznosítása szervesen *nem épült be a nemzetgazdaság fejlesztésébe*. A hazai energiaszakma megosztott a megújuló energiák hasznosítását illetően is.
- A megújuló energiák hasznosításának – mind a hőellátásban, mind a villamosenergia-termelésben – vannak szolid, *széles körben alkalmazható jó megoldásai*, és persze előfordulnak ún. világmegváltó elképzelések is. Az első körbe tartoznak pl. a biomassa egyedi és távhőellátásban számításba vehető korszerű fűtőműves és fűtőerőműves megoldásai. Az utóbbi elképzelések hazai köre is nagyon színes: régóta él az alacsony hőmérsékletű geotermikus hő hasznosításának illúziója a villamosenergia-termelésre, és a biomasszát (fát és szalmát) is következetesen akarták, s megvalósították közvetlen villamosenergia-termelésre hasznosítani, megengedhetetlen kis hatásfokkal.
- Sokan vélik úgy, hogy *a magyar energiaellátás eldöntött fejlesztései* (Paks 2) meghatározó befolyással vannak a megújuló energiák alkalmazására. Ezzel összefüggésben két körülményre kell utalnunk:
a megújuló energiák nagyobb részét (biomasszát és hulladékokat, geotermikus energiát, napkollektorokat) a *hőellátásban* célszerű hasznosítani, ezt nyilván nem befolyásolja Paks 2.
Paks 2 előtt, mellett és után bőséges lehetőség van *megújuló villamosenergia-termelésre* (vízerőművek, szélenerőművek és napelemek).

VIDÉKFEJLESZTÉS + TELEPÜLÉSENERGETIKA

A villamosenergia-termelés alternatívái

- Villamosenergia-import
- Atomerőmű(vek)
- Szénerőművek (A világ és Európa a szénerőműveket sem a jelenben, sem a jövőben nem írta le! Minimum megoldás a Mátrai Erőmű korszerűsítése.)
- Földgázerőművek (az energetikailag és gazdaságilag hatékony földgáz-alapú kapcsolt energiatermelést a hőellátás javára kell kihasználni, ez az energiahatékonyság eszköze, és elsősorban a településenergetika része).
- Vízerőművek (32 db, 60 MW, 200 GWh/a, természetes teljesítménykorlát 6-700 MW)
- Szélerőművek (330 MW, 600 GWh/a)
- Napelemek
- Biomassza, geotermikus energia (a biomasszát és a geotermikus energiát hatékonyan a hőellátásban lehet hasznosítani, a biomasszát esetleg kapcsolt energiatermeléssel)

Bruttó villamosenergia-felhasználás idősora

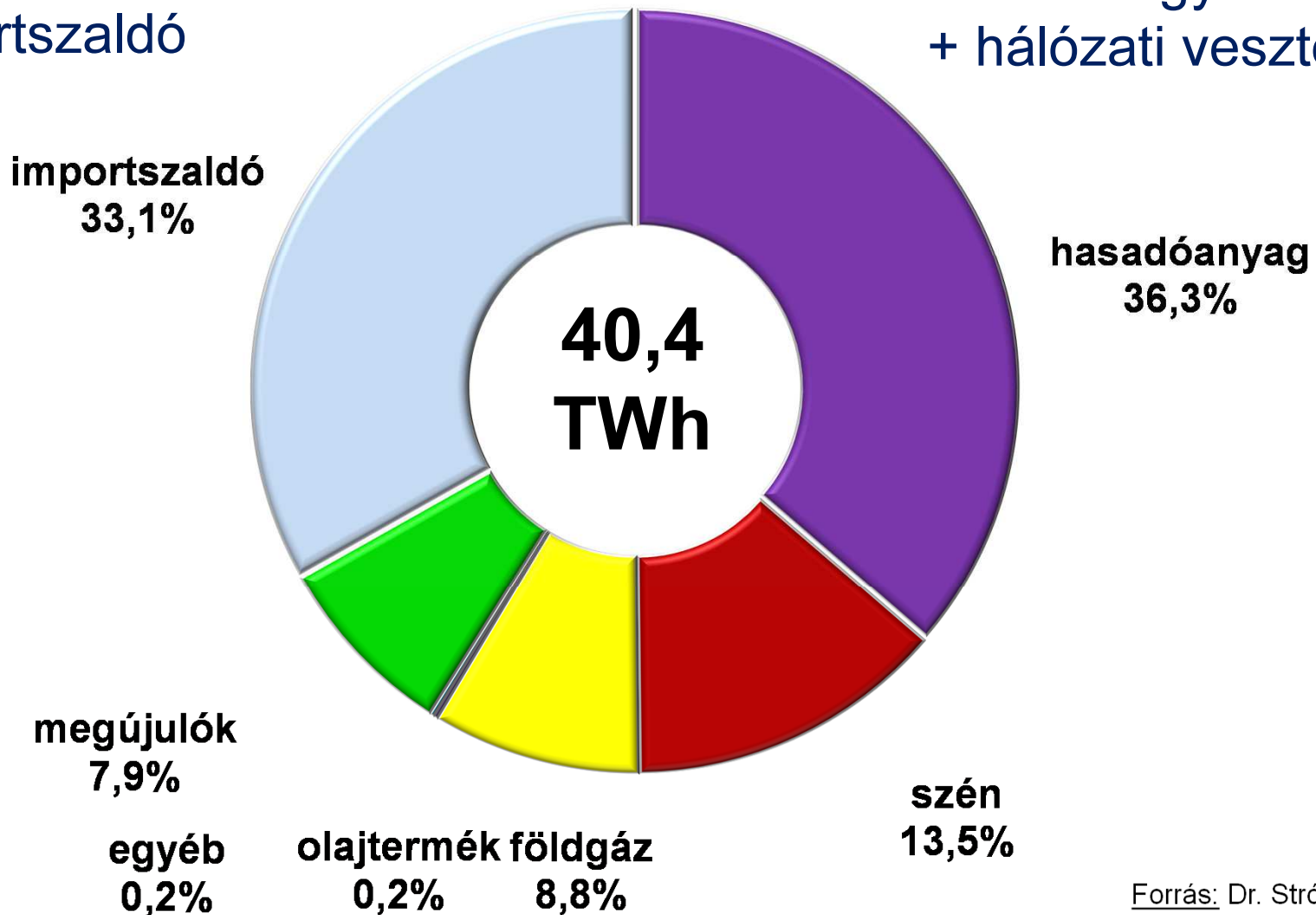
Forrás: Dr. Stróbl Alajos

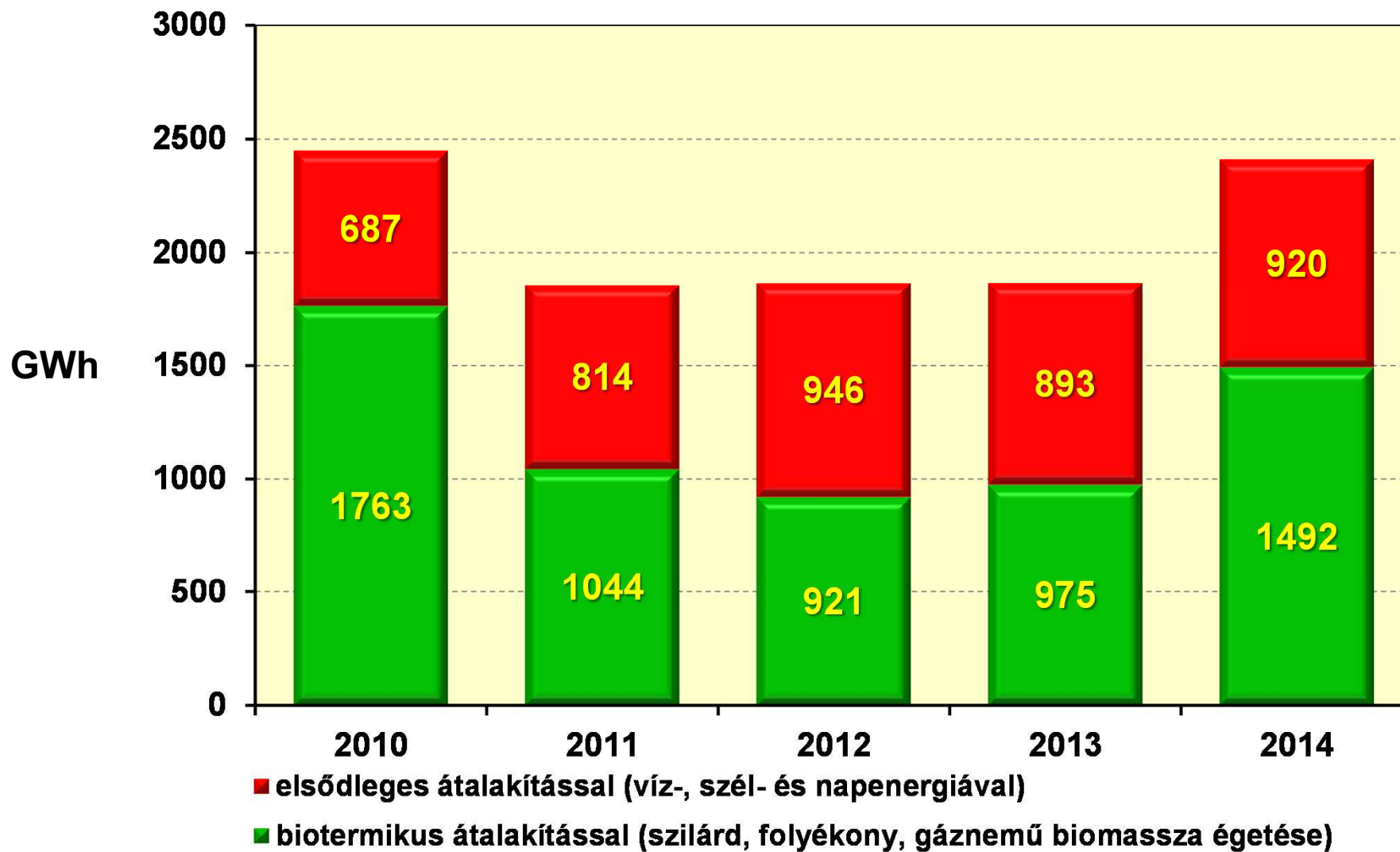
Bruttó villamosenergia-felhasználás alakulása (2014.)

= nettó termelés +
+ importszaldó

= nettó fogyasztás +
+ hálózati veszteség

Megújuló villamosenergia-termelés (csak a KÁT-os)

Atomerőmű vs megújuló erőművek

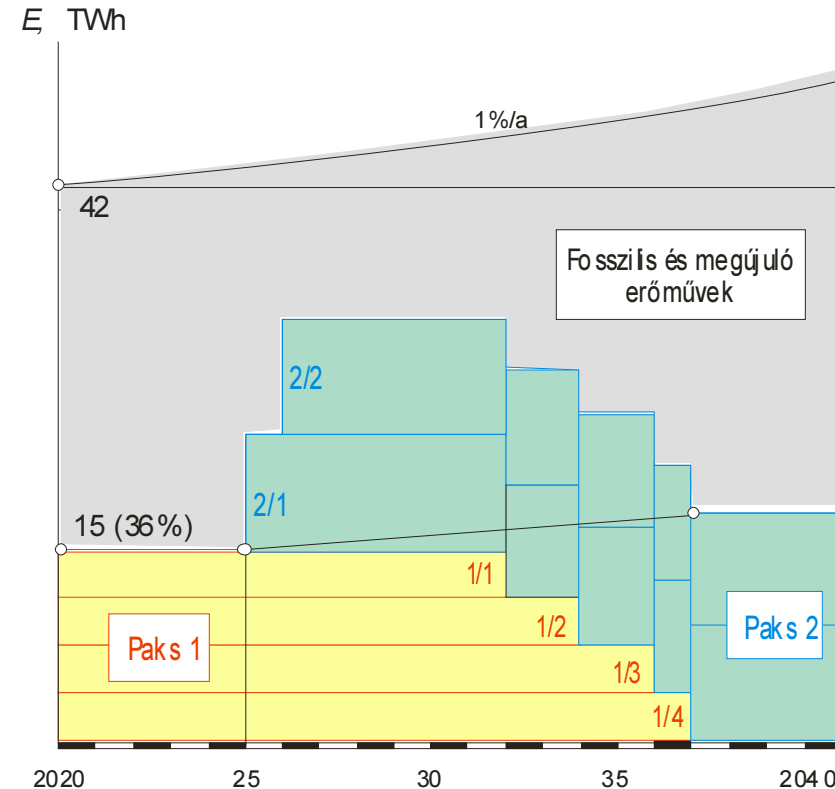
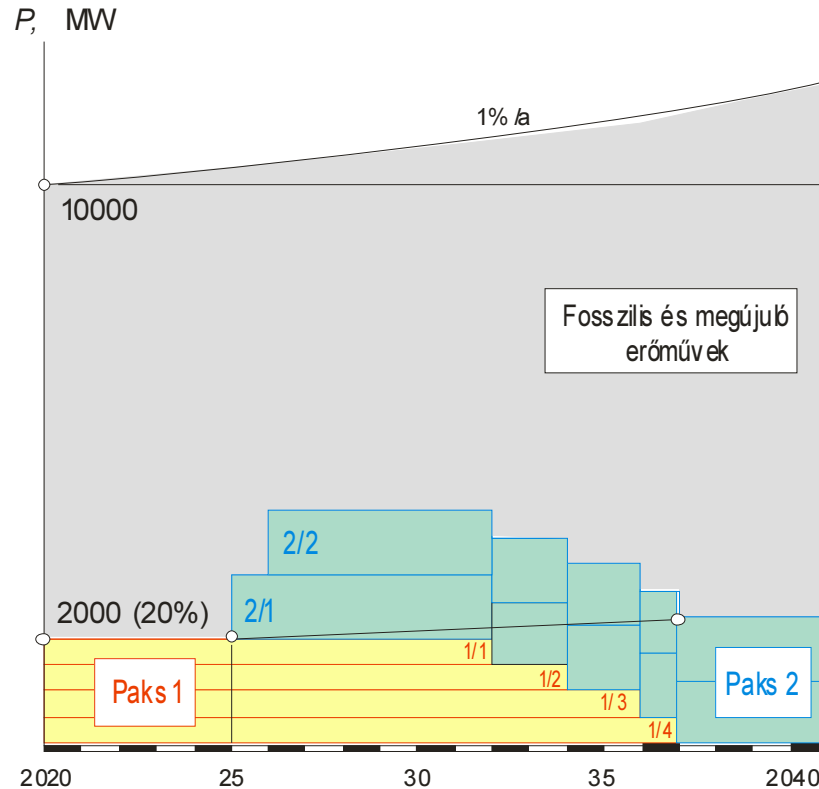
(nem a megújulók ellen! /1/)

	Fajlagos beruházási költség b Ft/kW	Évi kihasználási Időtartam τ h/a	Az erőmű élettartama n a	Fajlagos beruházási költségteher Ft/kWh	
				kamat nélkül	$r=0,05$ kamatlábbal
Szélerőmű	3–400000	1900	25	6,3–8,4	11,2–14,9
Napelem	4–500000	1100	25	14,5–18,2	25,8–32,3
Atomerőmű	1500000	7500	60	3,3	10,6
			0–25	8,0	14,2
			25–60	0	0

- Az atomerőmű beruházásának költségterhe az atomerőmű energiatermelésére vetítve kamatok nélkül és kamatokkal, illetve rövidített futamidőre számítva is versenyképes.

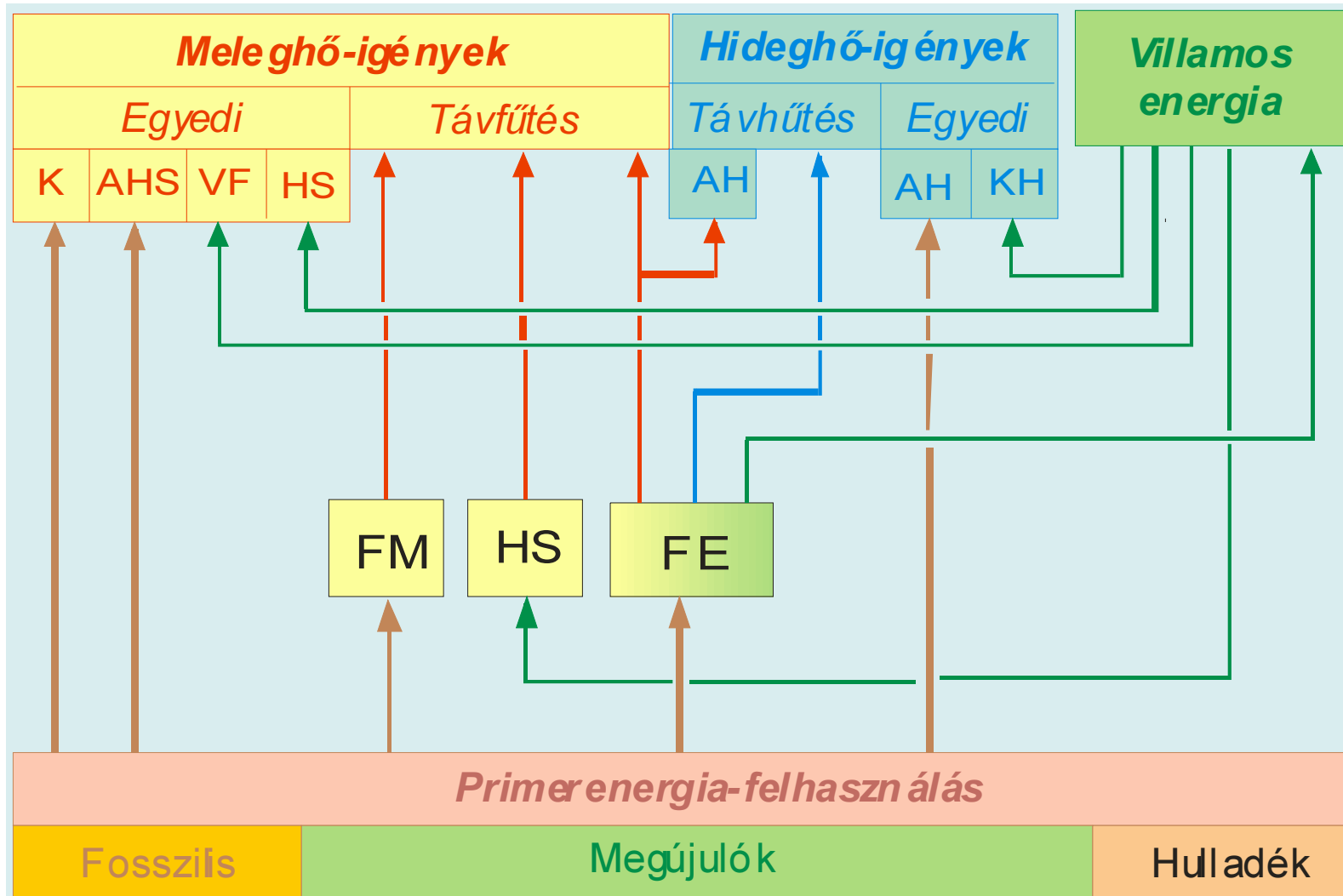
Atomerőmű vs megújuló erőművek

(nem a megújulók ellen! /2/)

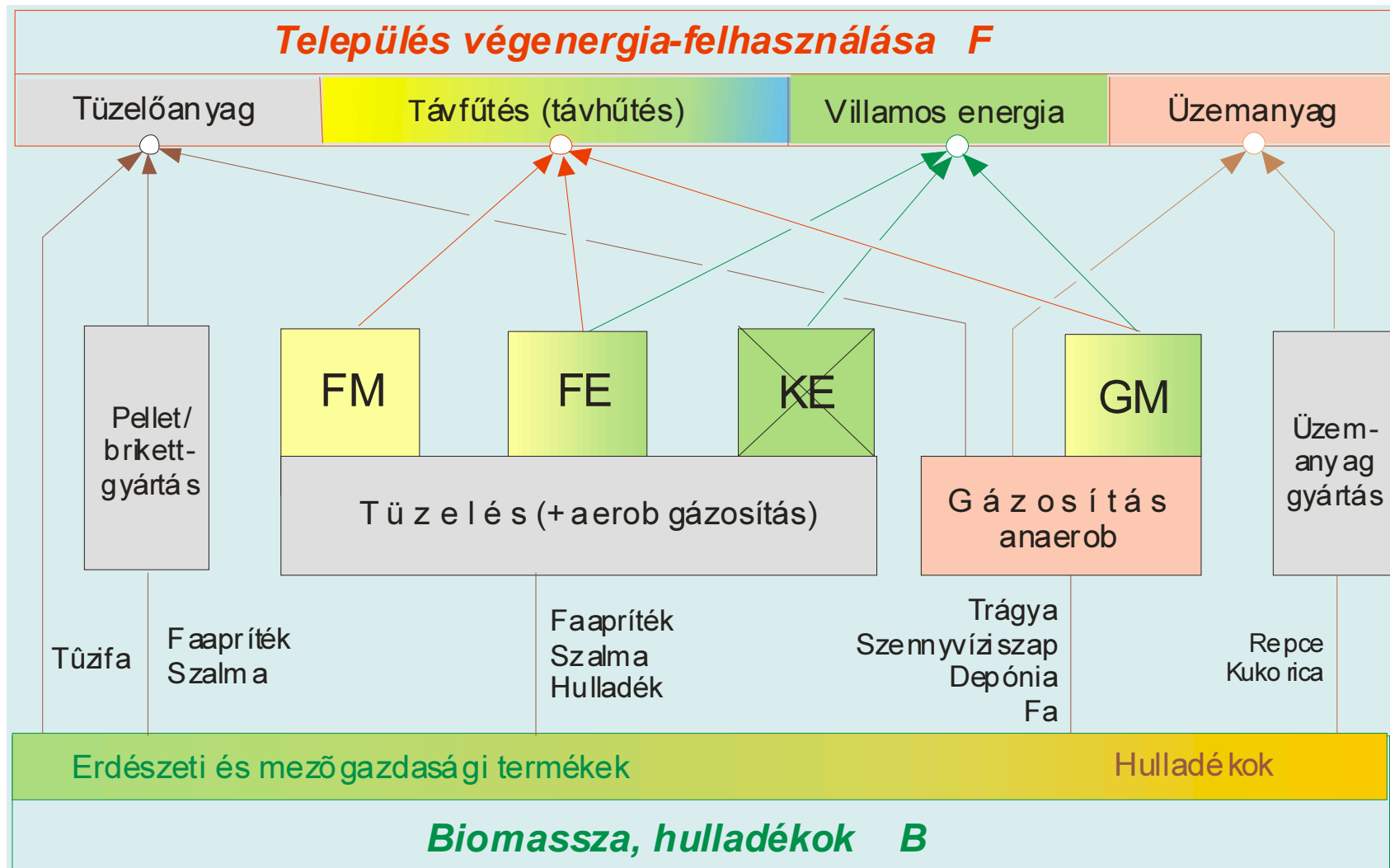

- Az atomerőmű az átfedési időszakban megkétszerezett teljesítménye mellett nehezen fogja elérni a gazdaságosság miatt megkövetelt nagy kihasználást.
- Az átfedési időszakban az atomerőmű jelentősen csökkenti az együttműködő erőművek villamosenergia-termelését.
- Szivattyús tározós erőmű szükségessége, távhőrendszerek felértékelődése
- Az erőműépítések elmaradása miatt még az átfedés időszakában is kapacitáshiánnyal kell számolnunk, azaz az atomerőmű-bővítés nem váltja ki és nem akadályozza a fosszilis és megújuló erőművek építését.

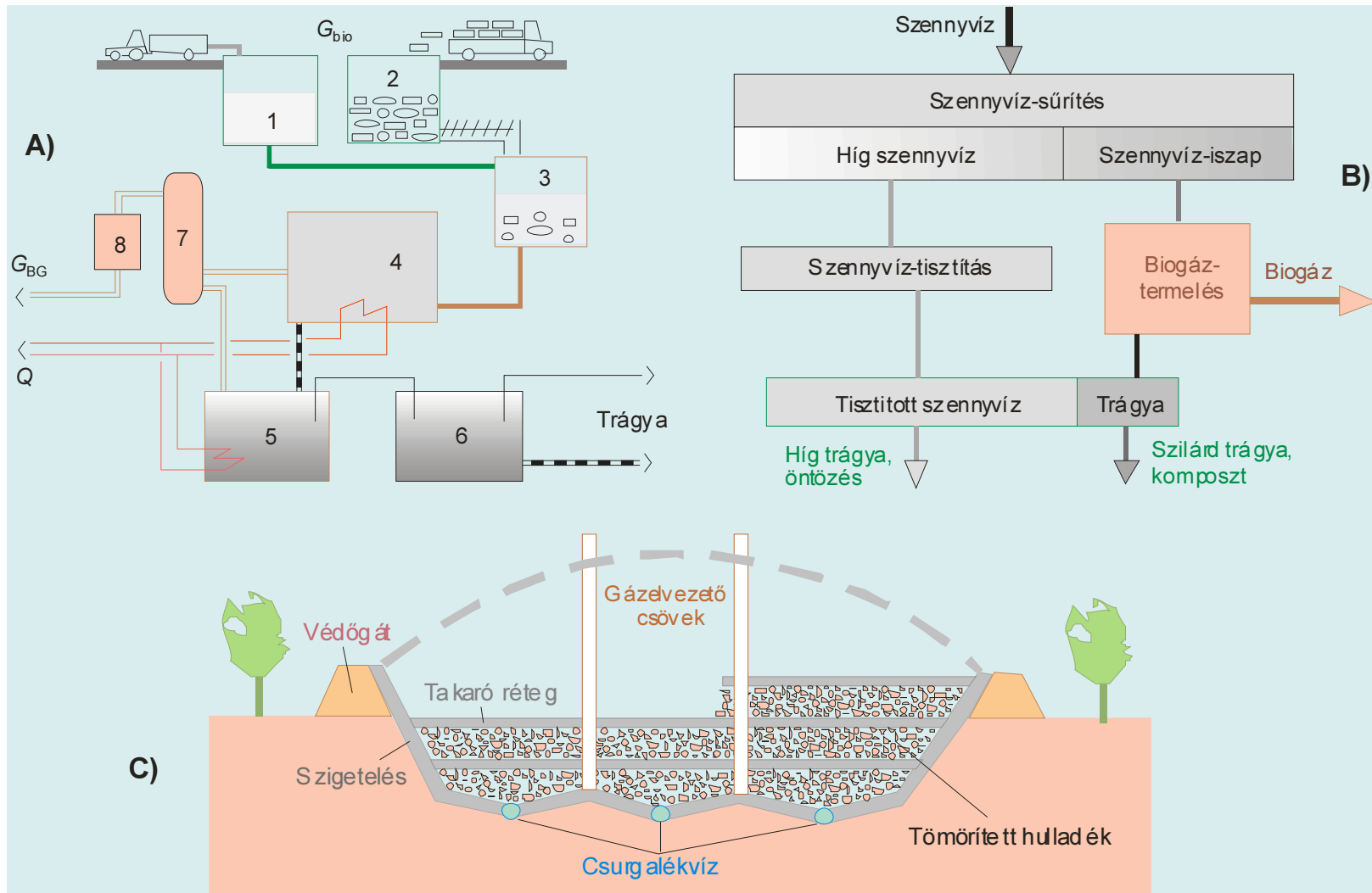
Települések fűtési és hűtési hőellátása helyi forrásokból

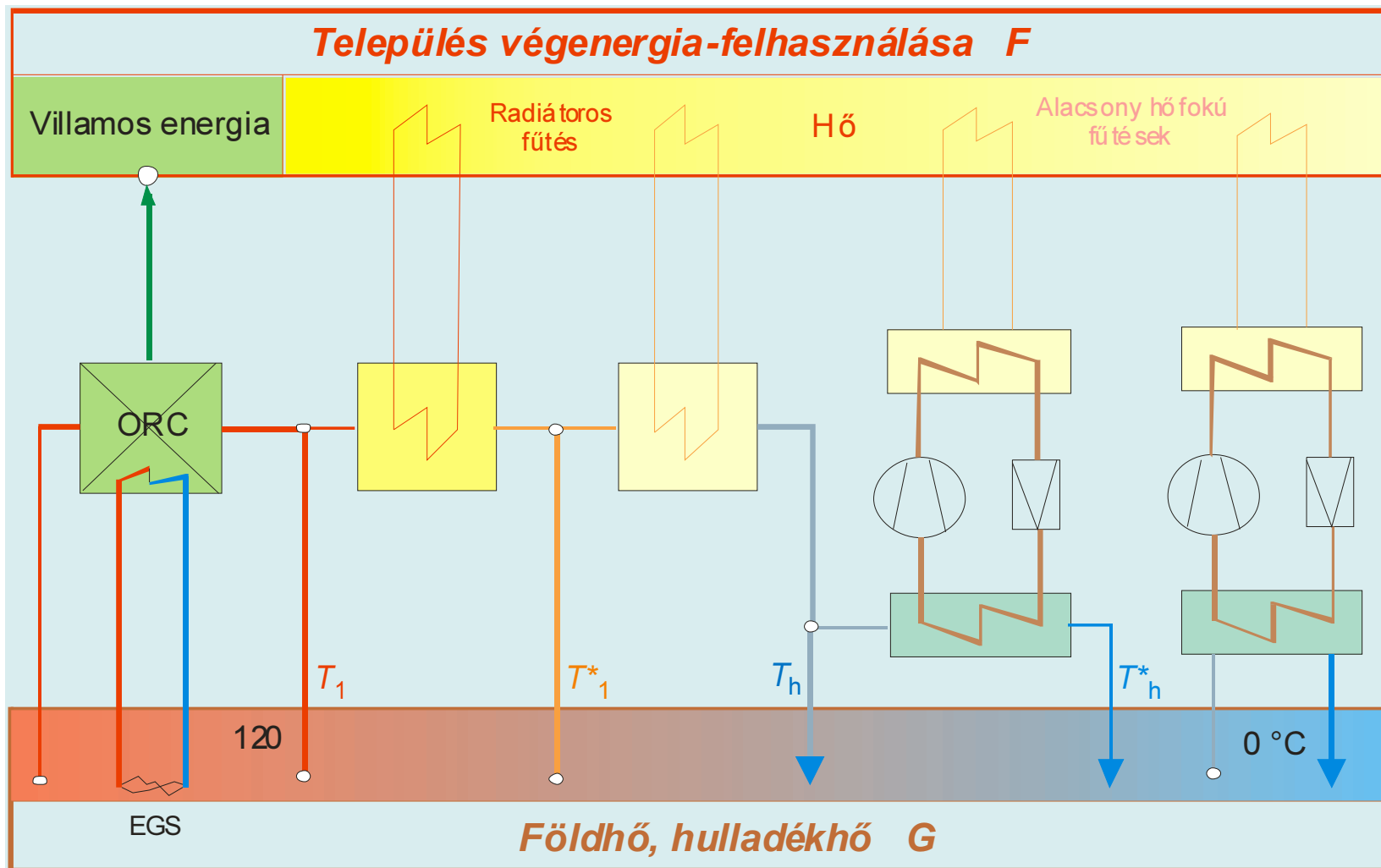
Biomassza és hulladékok hasznosítása a települések hőellátásában

Biogáztermelés: trágya, hulladék (A), szennyvíz (B) és depónia (C)

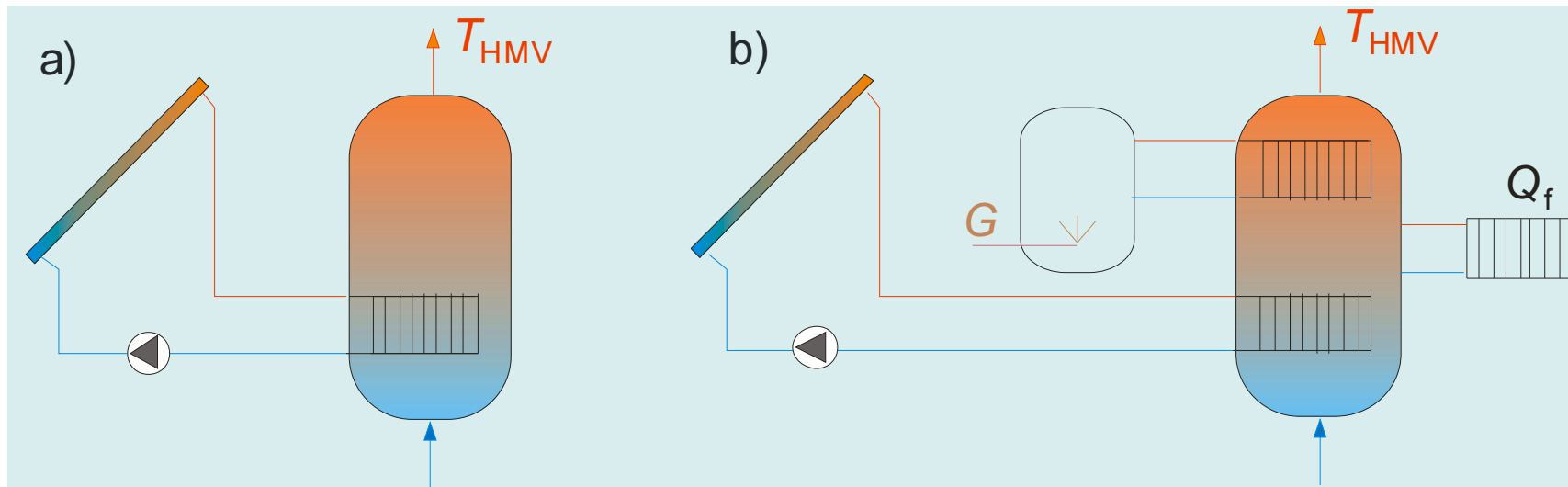

Földhő és hulladékhő energetikai hasznosításának lehetőségei

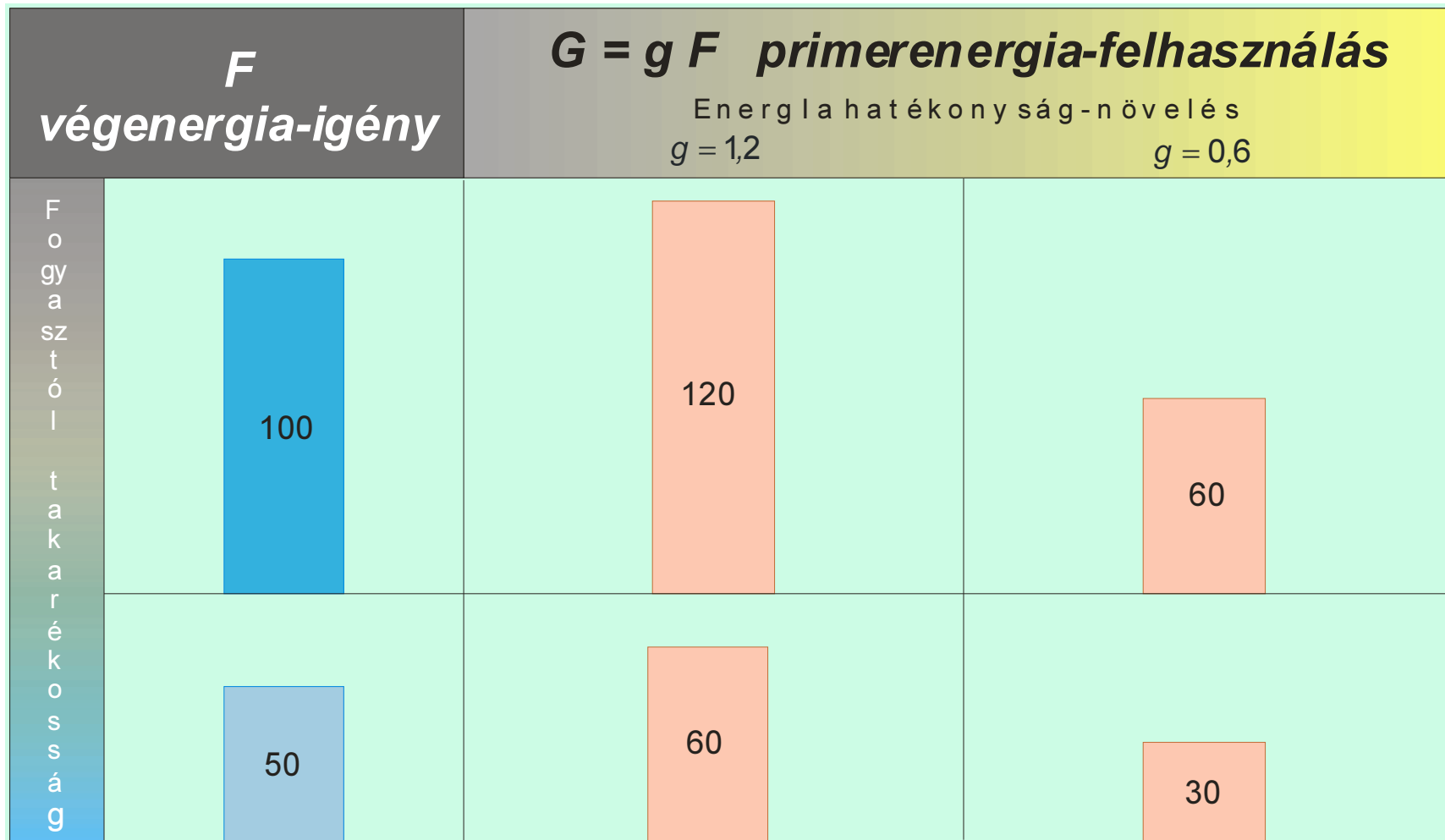
Napkollektorok önálló (a) és kiegészítő (b) alkalmazása

Az önálló alkalmazás elsősorban üdülők nyári HMV szolgáltatása esetén jöhet számításba.

A ráfűtés minden fűtési és HMV szolgáltató rendszernél szóba jöhet, ám nagyhatékonyságú kapcsolt hőtermelő, illetve megújuló energiákat hasznosító távhőrendszereknél kerülendő.

A fogyasztói energiatakarékosság és az energiahatékonyság növelése

A hőtermelés hatékonyságnövelésének eszközei és mutatói

Az energiahatékonyság-növelés eszközei:

- jobb hatásfokú berendezések (pl. kondenzációs kazán),
- kapcsolt energiatermelés,
- hőszivattyús hőtermelés.

A hőtermelés hatásfoka és fajlagos primerenergia-felhasználása

$$\eta_Q = \frac{Q}{G \pm \frac{E}{\eta_E}} \quad g_Q = \frac{1}{\eta_Q} = \frac{G \pm \frac{E}{\eta_E}}{Q}$$

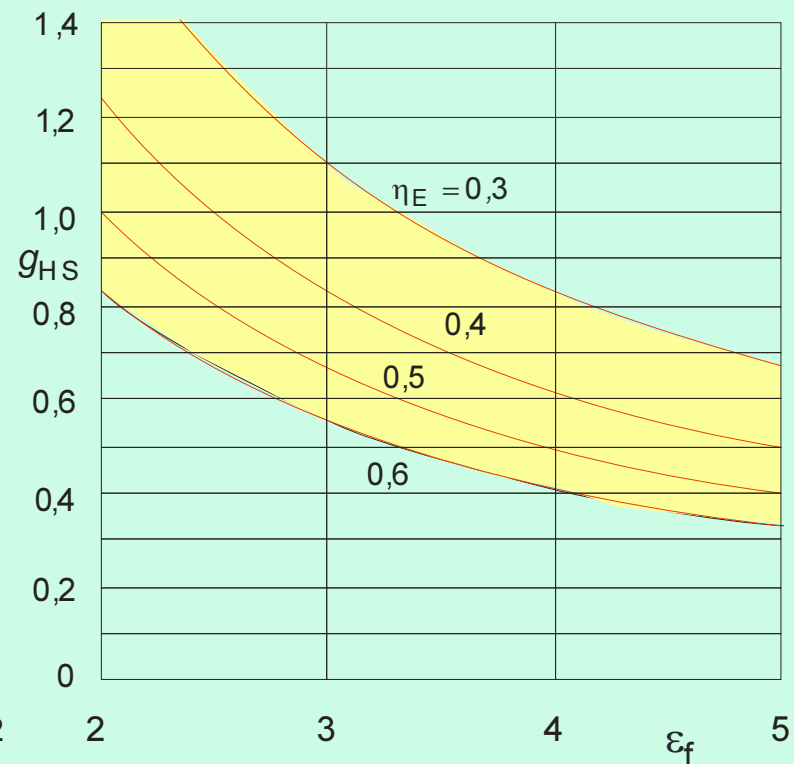
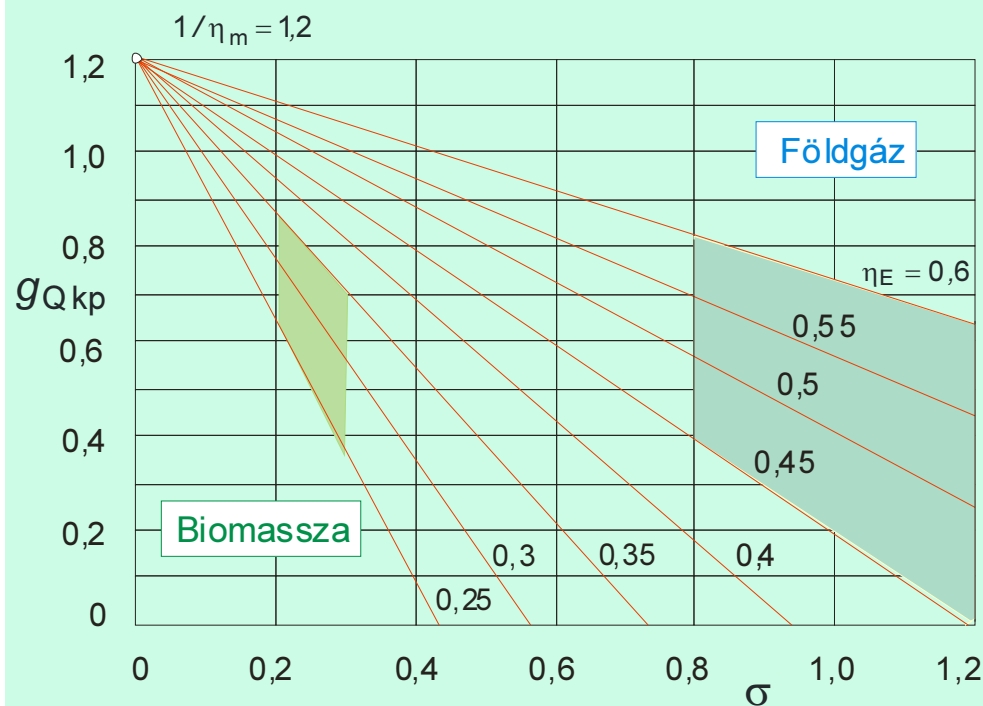
A hőtermelés fajlagos primerenergia-költsége

$$k_{GQ} = \frac{G p_G \pm E k_{GE}}{Q}$$

A kapcsolt és hőszivattyús hőtermelés fajlagos primerenergia-felhasználása

$$g_{Q_{kp}} = \frac{G - \frac{E}{\eta_E}}{Q} = \frac{1 + \sigma}{\eta_m} - \frac{\sigma}{\eta_E}$$

$$g_{HS} = \frac{\frac{E}{\eta_E}}{Q} = \frac{1}{\varepsilon_f \eta_E}$$

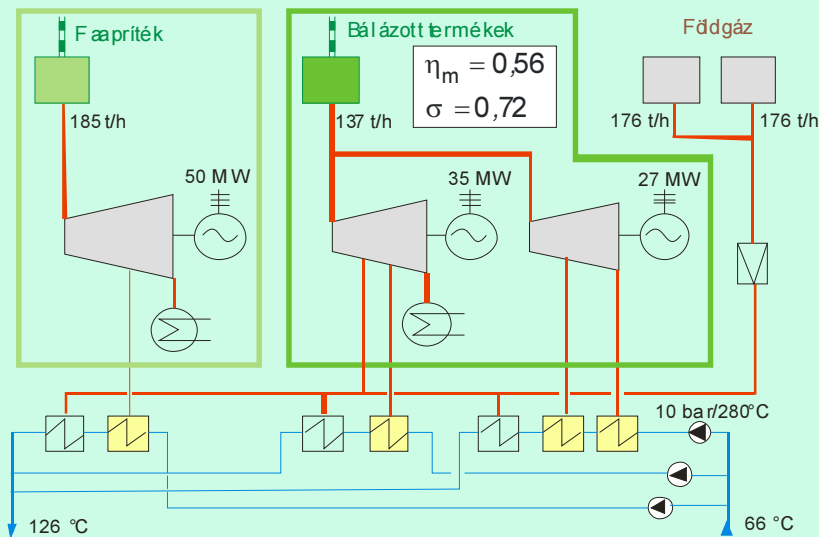

Kapcsolt és hőszivattyús hőtermelés versenye

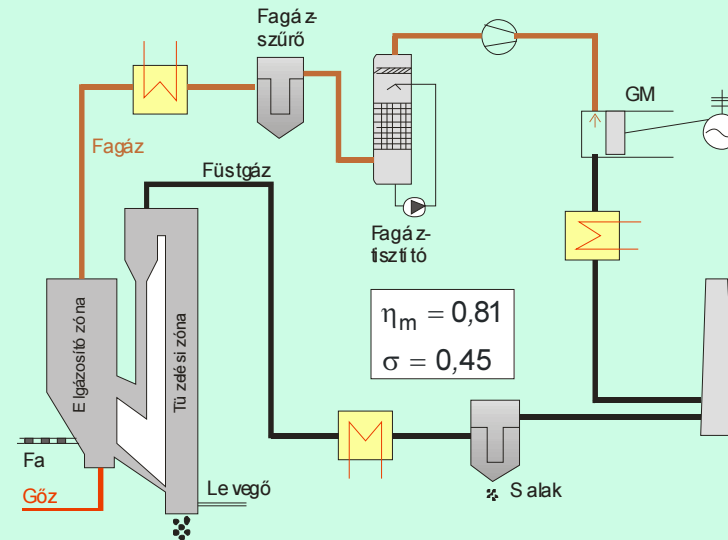
- A kapcsolt és a hőszivattyús hőtermelés alapját a *hasznos hőigény* képezi. Nagy hőigénynél a kapcsolt, kis hőigénynél a hőszivattyús hőtermelés a hatékonyabb.
- A *fogyasztói energiatakarékosság* csökkenti a hőigényeket, ez rontja a kapcsolt és növeli a hőszivattyús hőtermelés versenyképességét.
- Eltérő a *villamosenergia-rendszer* hatása. A kapcsolt energiatermelés minél drágább villamos energia átvételben, a hőszivattyúzás minél olcsóbb villamos energia vételezésben érdekelt.
- A kapcsolt és hőszivattyús hőtermelés egyaránt érzékeny a *hőtermelés hőmérsékletére*, a gyakorlatilag megkövetelt hőmérsékletek hőszivattyúzásnál kisebbek.
- A fűtés ellátása mellett egyre inkább számolni kell *a hűtés, a klimatizálás* igényével. Ezzel mindkét eljárás kiegészíthető, hőszivattyúzásnál kézenfekvőbben.
- A kapcsolt hőtermelés elsősorban *nagy távhőrendszerek* hőforrása, a hőszivattyúzás *egyedi hőellátásban és kisebb távhőrendszerekben* alkalmazható.

Biomassza-erőművek példái és jellemzői

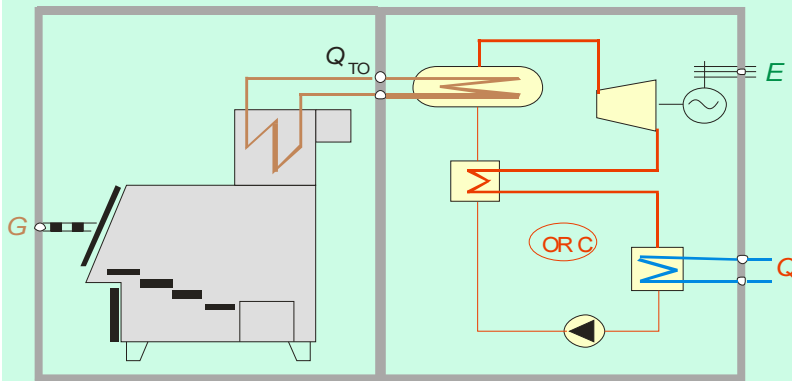
Pécsi Erőmű fa- és szalmatüzelés

Güssingi fagáz fűtőerőmű

Biomassza termoolajos ORC erőmű
Magyarország: tanulmány
Csehország: Třebíč

Szakolyi biomassza kondenzációs erőmű

A példák energetikai értékelése

A hazai példák nagyon egyediek, energiahatékonyságuk erősen kritizálható, pl.

- Szakolyi kondenzációs biomassza erőmű, 30% körüli hatásfokkal,
- Pécsi fa- és szalmaerőműben csak mintegy fele a kapcsolt termelés, a másik fele kondenzációs energiatermelés,
- Fábiánsebestyén geotermikus terv 50-60 MW villamos teljesítménnyel,
- Battonya EGS tervezet, 12/60 MW villamos/hőt teljesítménnyel.

Nincs széles körben alkalmazható hazai megoldás sem biomassza fűtőműre, sem fűtőerőműre, a geotermikus távfűtések sem egységeseek. A változatos felépítés a hazai gyártást is nehezíti.

Külföldi példák:

- *Güssingi fatüzelésű + elgázosító fűtőerőmű* gázmotorral, kapcsolt energiatermelési mutatói kedvezőek.
- *Termoolajos ORC biomassza fűtőerőmű*. Energetikailag kedvező, üzemeltetése egyszerű.

Településenergetika

- A megújuló energiák nagy részét elsősorban *hőellátásra* célszerű hasznosítani.
- A hőellátás célszerű megoldását a *településeken* lehet és kell megállapítani.
- Indokolt a *megújulók vizsgálata a települések helyi hőellátásában*.

Csatlakozó kérdések:

- MMK **Településenergetika Szakosztályt** alapított
- 2015. június 9-én.
- Indokolt a **nagyobb települések energetikusi hálózatának** átgondolt kialakítása.

Önkormányzatok és településenergetika (1)

Településenergetika és az önkormányzati feladatok:

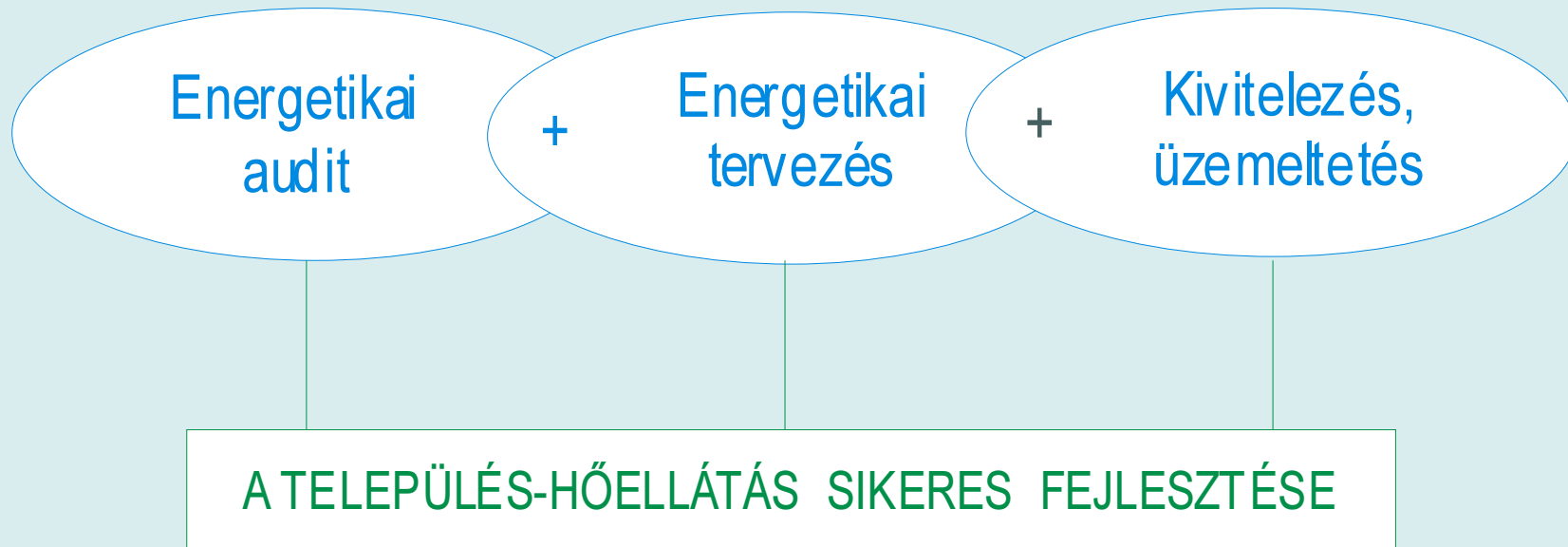
- Az energiaellátás *energiarendszerekben* valósul meg,
- A településenergetika *energiarendszerek rendszeréből* áll, ahol a rendszerszemlélet érvényesítendő,
- A *helyi energiaforrások* (megújuló és hulladékok) a településeken tárhatók fel és használhatók,
- Az önkormányzat alkalmas testület a *közösségi érdekű településenergetikai döntések* meghozatalára,
- Az önkormányzat szervezésében alakítható ki és szabályozásával működtethető a *település energiapiaca*,
- A helyi hőellátáshoz kapcsolódó *munkahelyteremtés* a településfenntartás és -fejlesztés egyik eszköze.

Önkormányzatok és településenergetika (2)

A település hőellátás-fejlesztési terve:

- a *fűtési és hűtési hőigények* alakulása, új igények és energiatakarékosság,
- a hőellátás *primerenergia-struktúrája*, a meglévő földgáz-ellátás kiváltása, a megújuló és hulladék energiaforrások alkalmazása,
- a hőellátás *energiahatékonysága*, kapcsolt és hőszivattyús hőtermelés,
- a *táv hőellátás és a távhűtés* kialakításának és fejlesztésének indokoltsága és megoldása,
- a *helyiséghűtés* terjedése, egyedi és központi hűtés,
- a település hőellátás *gazdaságossága*, a fogyasztókat terhelő energiaköltségek,
- A *hőellátásfejlesztés költségei* és biztosítása, helyi források, pályázatok és támogatások.

Település-hőellátás összefonódó fejlesztése

Mindegyik tevékenység csapatmunka!

A települések helyi hőellátása és a helyi munkahelyteremtés

A települések helyi hőellátása széleskörű lehetőséget nyújt a munkahelyteremtésre:

- A mezőgazdasági és erdészeti biomasszák, hulladékok **összegyűjtése**, előkészítése, szárítása, szállítása és tárolása.
- A helyi hőellátás (hőtermelés, távhőellátás) **kiépítése**.
- A helyi hőtermelés és hőszolgáltatás **üzemeltetése**.
- A szóbjövő munkahelyek **szakképzettséget** igényelnek, de lehetőség van **nem szakképzett munkaerő foglalkoztatására/megtartására** is.

A települések helyi hőellátása és a hazai gyártás, innováció

A települések helyi hőellátásának tömeges berendezései jó lehetőséget nyújtanak a hazai gyártásra és innovációra.

Hazai gyártásra leginkább indokolt berendezések:

- ***Hőszivattyúk*** egyedi hőellátás és kis távhőrendszerek számára,
- ***Biomassza kazánok*** háztartások és fűtőművek számára.

A hazai gyártáshoz nem elég egy-egy tanulmány, egyes települések akarata. Szükséges az országos összefogás és együttműködés, a kutatás-fejlesztés, az ***energetikai auditálás és a tervezés országos koordinálása***.

Időszerű felhívások, hazai álláspontok

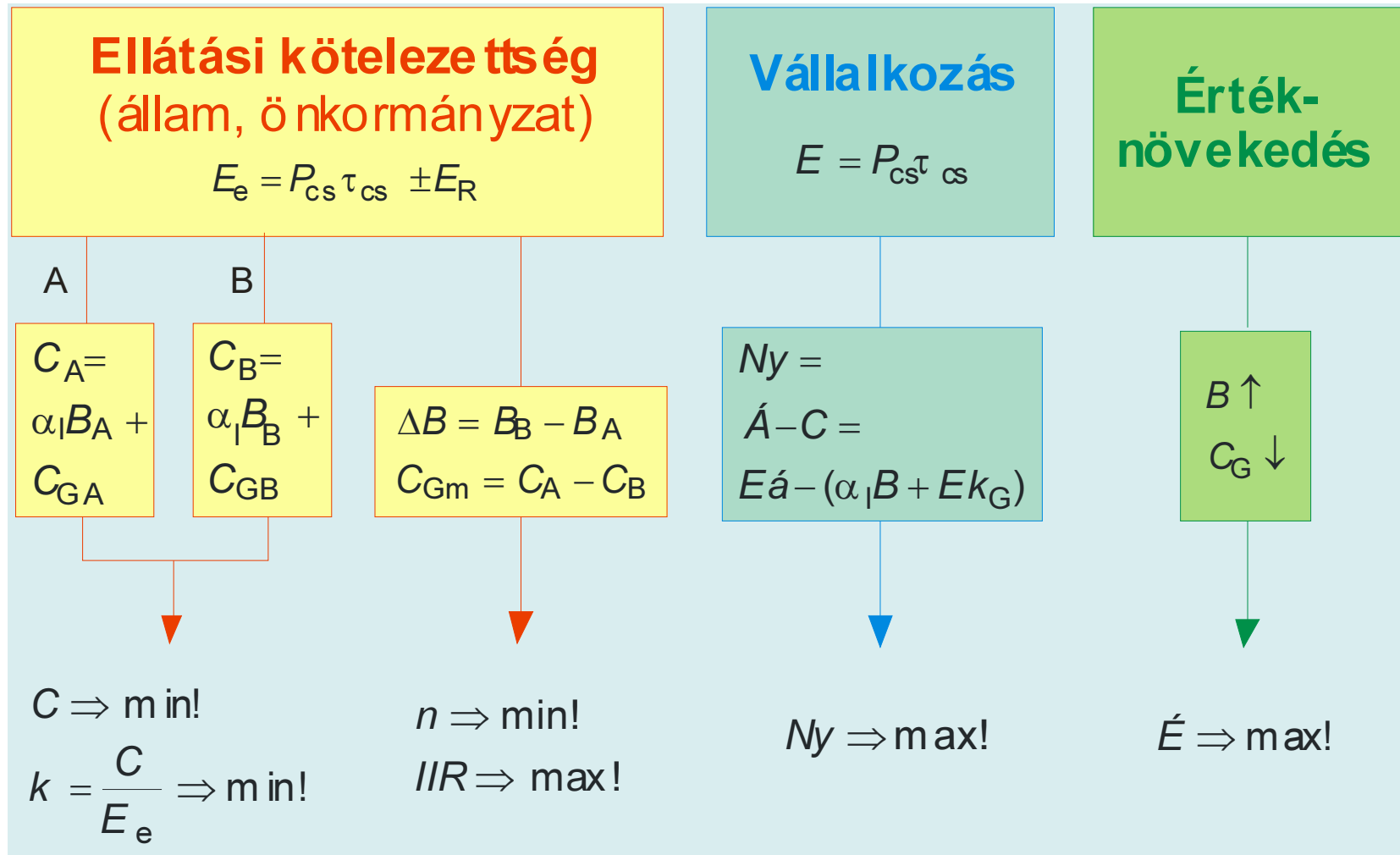
Néhány időszerű, jelentős felhívás:

- *Ban Ki Mun:* Az idei évnek a globális összefogás évének kell lennie (a klímaváltozás kérdésében).
- *Ferenc pápa:* *Laudato si'* enciklika (szociális témákról és a társadalmi igazságosság kérdéseiről, jelentős hangsúlyt szentelve a környezetvédelemnek).
- *Áder János:* Al Gore felhívásának támogatása a párizsi klímacsúcs sikeréért (www.elobolygo.hu).

és két szélsőséges magyar álláspont:

- A megújulókkal minden energetikai probléma megoldható!
- A megújulók használata csak pótcselekvés, pénzkidobás!

Gazdaságosság és célfüggvényei

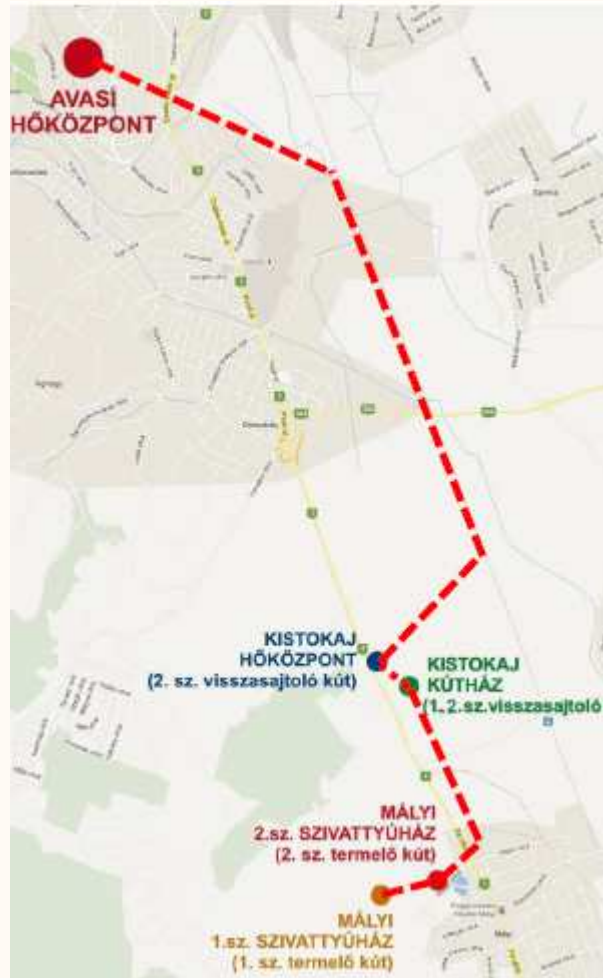
Tervezés, gazdaságosság és támogatás a települések hőellátásának fejlesztésében

- Országos és települési érdek, hogy a településeknek ***hosszútávú hőellátásfejlesztési tervük*** legyen. A komplex fejlesztési terv elkészítése szaktervezés feladata, jóváhagyó döntés a település önkormányzatának kompetenciája.
- A hőellátási tervnek része a megfelelő ***gazdasági vizsgálat***. A ***gazdasági vizsgálatnak nem a hőellátás indokoltságát kell alátámasztania, hanem a lehetséges megoldások közül a legkedvezőbb, gazdaságos megoldás választását.***
- A települések hőellátásfejlesztése csak ***támogatással*** valósítható meg. A támogatás indokolt intenzitása ***40-60%***.

Fejlesztésekre jelenleg is jelentős EU és hazai forrásokat fordítunk. A települések hőellátásának támogatása akkor hatékony, ha az nem ötletszerű, hanem kiszámítható és tervszerű, annak feltételeit és ütemezését a települések ismerik.

Miskolci geotermikus projekt (1)

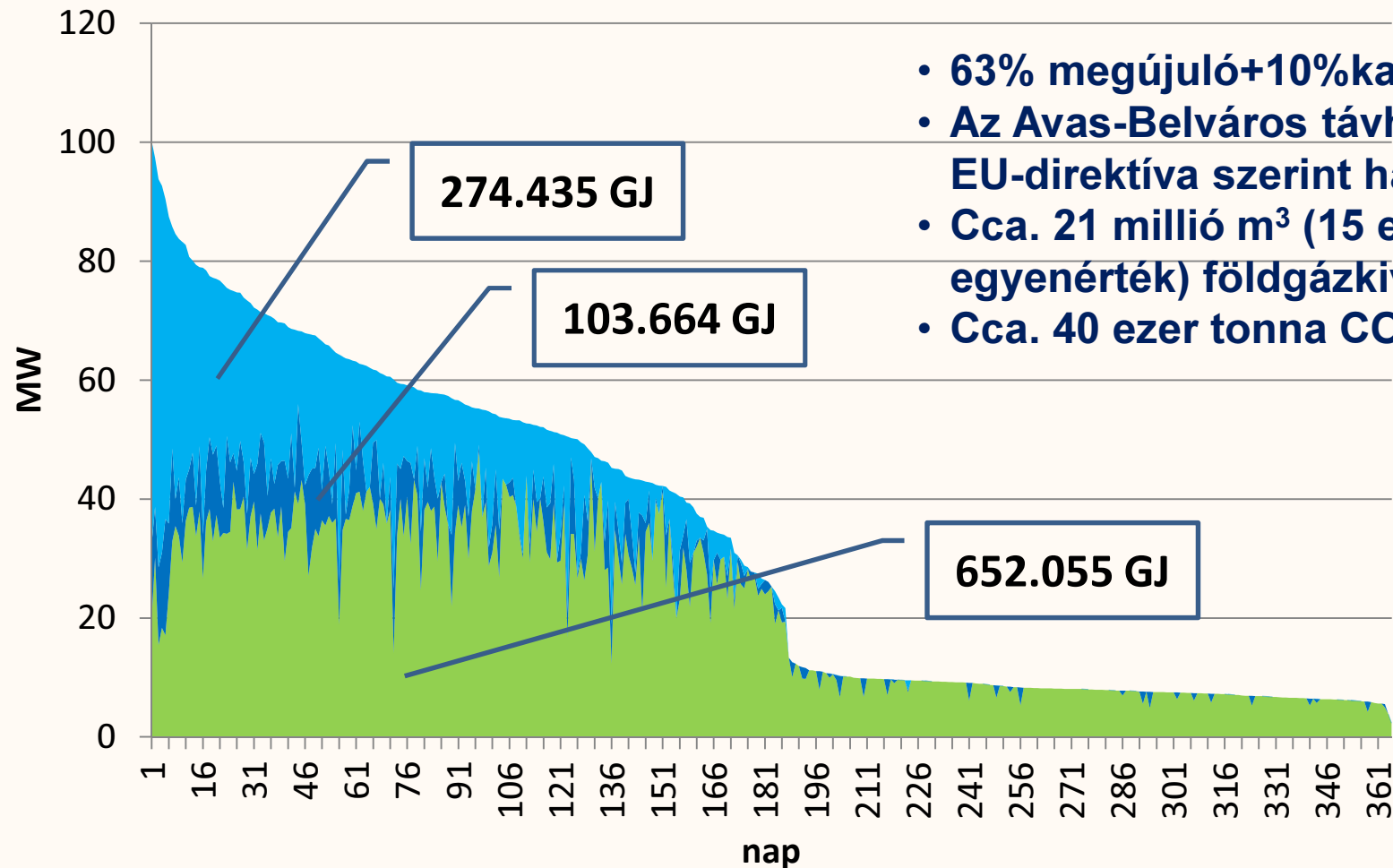

- 2009. augusztus – 2013. május
- Mályi-Kistokaj HKP csőhossz 6.280 m
- Kistokaj HKP-Avasi hőátadó csőhossz 17.900 m
- I. fázis beruházási költsége 28 millió €
- Beépített szivattyú teljesítmény 2.200 kW (!)
- 1.sz.termelőkút 2.305 m, >100 °C, 200-450 m³/h
- 2.sz.termelőkút 1.514 m, 90 °C, 0-600 m³/h
- Visszasajtoló kutak 1.sz. 1.737 m, 1b.sz.1.093 m, 2.sz. 1.058 m, összesen 1.200 m³/h
- II. fázis – Belvárosi rendszer bekötése (4.000 m csővezeték, hőátadó, keringtetés)

Miskolci geotermikus projekt (2)

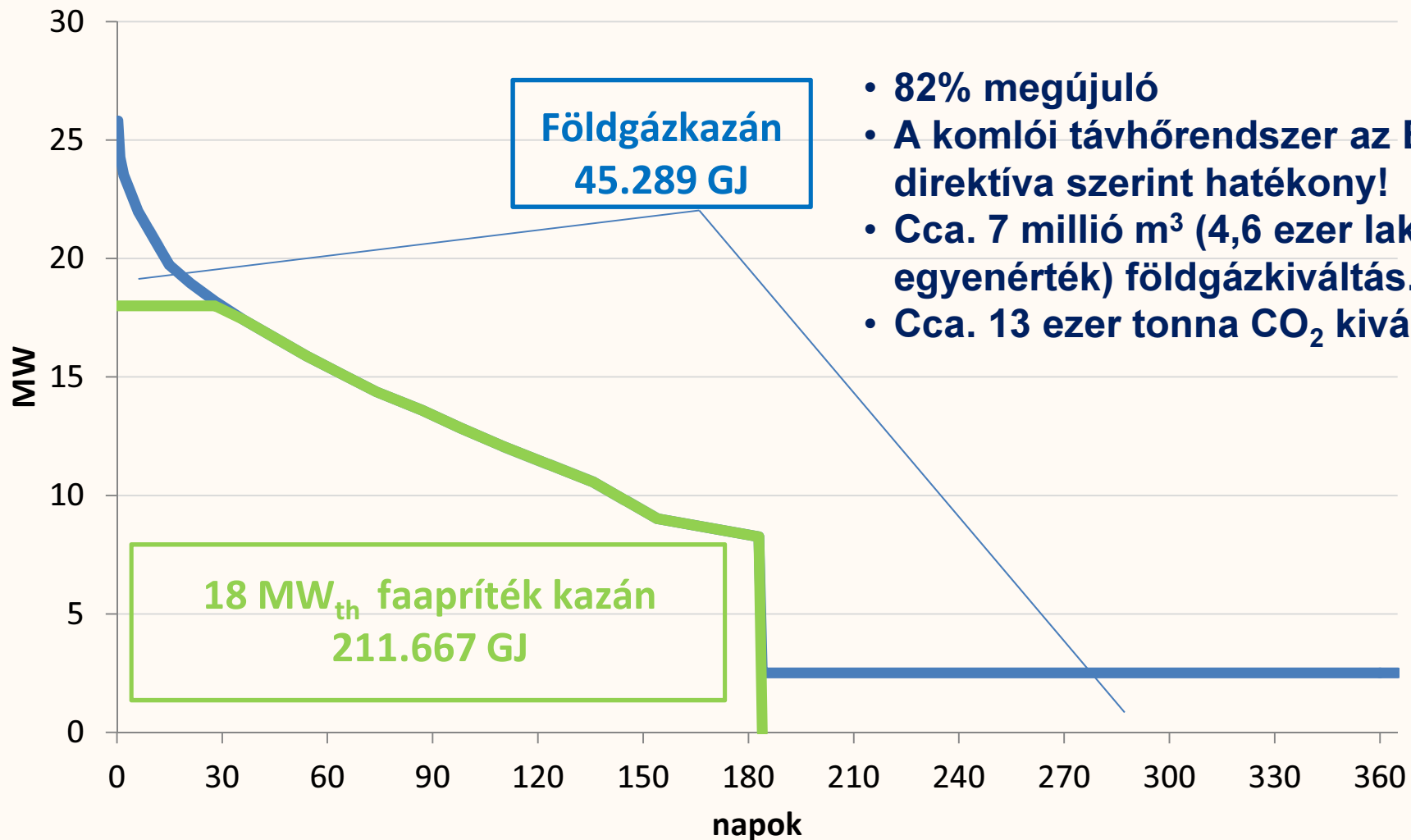
■ Geotermikus
 ■ Kapcsolt
 ■ Kazán

- 63% megújuló+10%kapcsolt
- Az Avas-Belváros távhőrendszer az EU-direktíva szerint hatékony!
- Cca. 21 millió m³ (15 ezer lakás-egyenérték) földgázkiváltás.
- Cca. 40 ezer tonna CO₂ kiváltás.

Komlói biomassza projekt

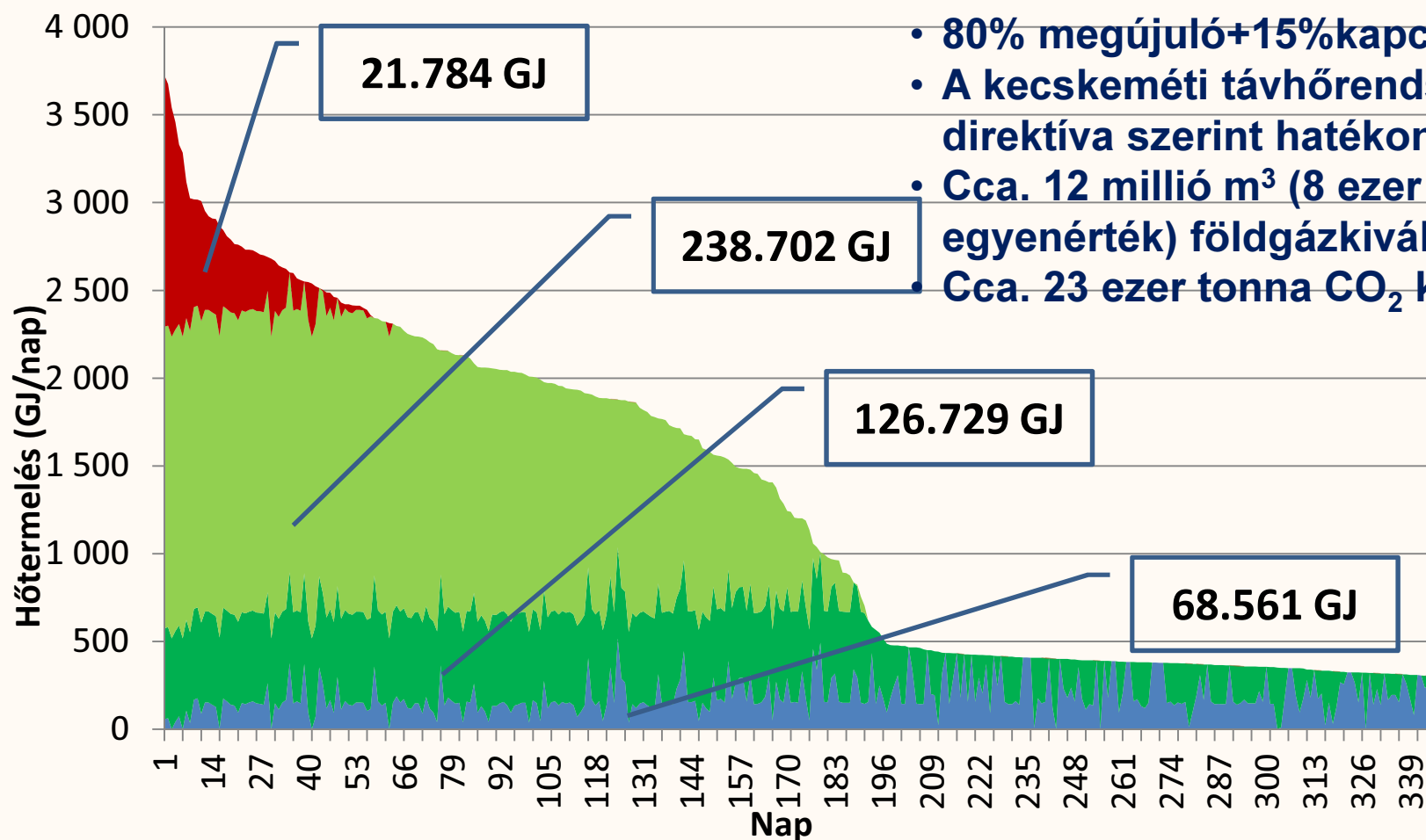
- 82% megújuló
- A komlói távhőrendszer az EU-direktíva szerint hatékony!
- Cca. 7 millió m³ (4,6 ezer lakás-egyenérték) földgázkiváltás.
- Cca. 13 ezer tonna CO₂ kiváltás.

Kecskeméti

biomassza + geotermikus projekt

■ gázmotorok
 ■ geotermia
 ■ apríték kazán
 ■ gázkazánok

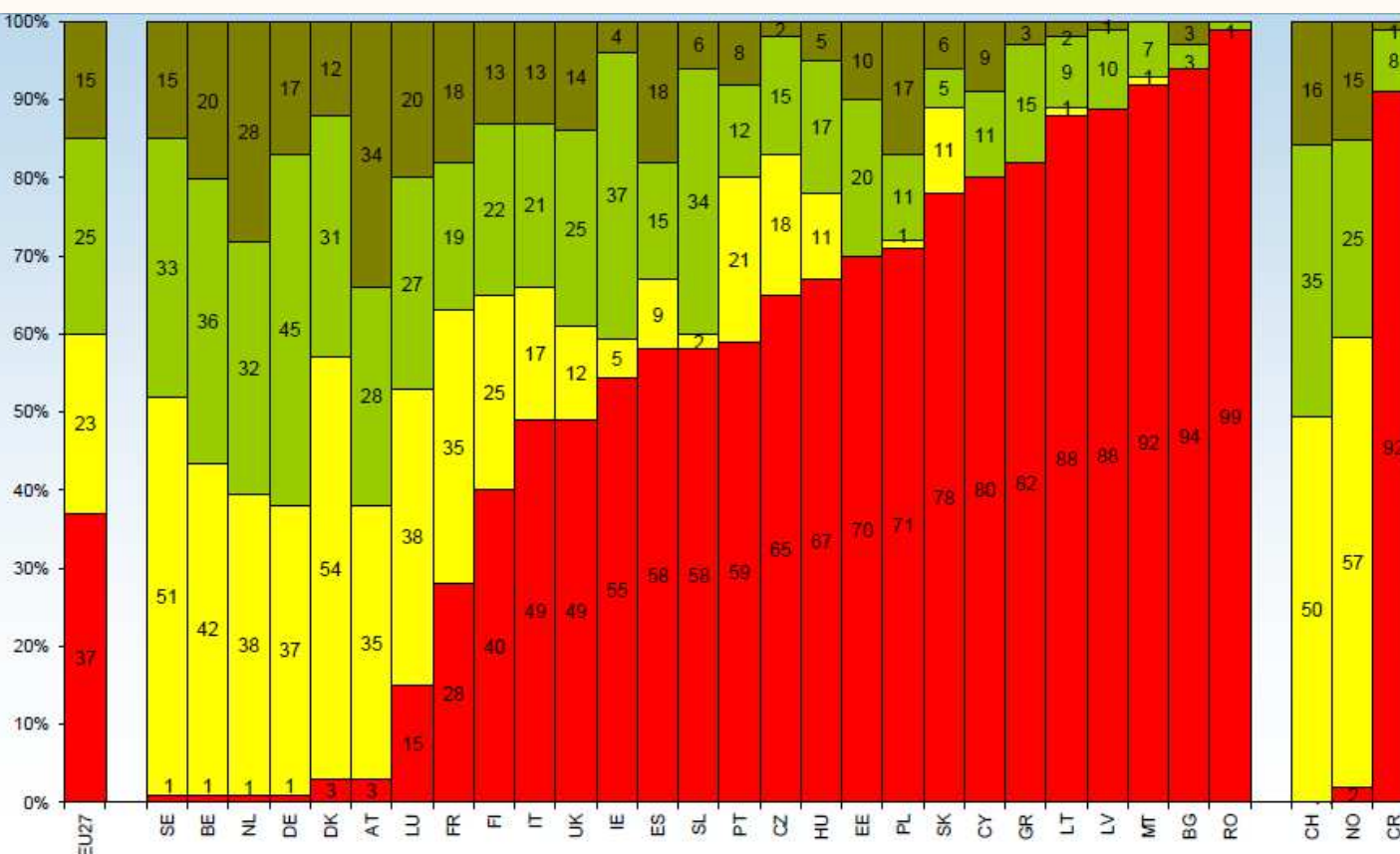
- **80% megújuló+15%kapcsolt**
- **A kecskeméti távhőrendszer az EU-direktíva szerint hatékony!**
- **Cca. 12 millió m³ (8 ezer lakás-egyenérték) földgázkiváltás.**
- **Cca. 23 ezer tonna CO₂ kiváltás.**

Települési szilárd hulladékok kezelése Európában

„A kormány már rövid távon fontosnak tartja, hogy a folyamatosan betelő hulladéklerakók helyett hulladékégetők is létesüljenek Magyarországon...” /Lázár János/ – IGEN ÉRZÉKENY TERÜLET

Biológiai újrahasznosítás
  Újrahasznosítás
  Termikus hasznosítás
  Lerakás

Európa

- Újrahasznosítás 25+15%
- Lerakás 37%
- Termikus hasznosítás 23%
- 452 mű, 30 TWh villany, 260 PJ hő

Magyarország

- Újrahasznosítás 17+5%
- Lerakás 67%
- Termikus hasznosítás 11%
- 1 mű, 0,17 TWh villany, 0,5 PJ hő

A HUHA szerepe a budapesti távhőellátásban

A HUHA az észak-pesti szigetüzemű távhőrendszer egyik hőforrása

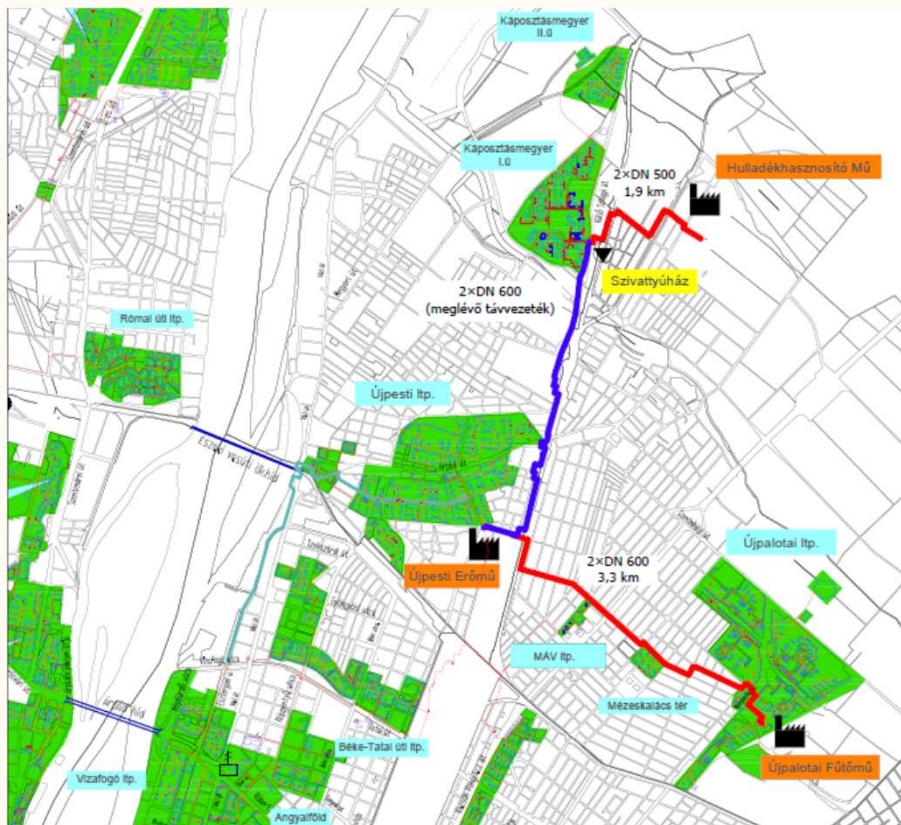
Jellemző adatok

- 400 et/év termikus hulladékhasznosítás
- 170 GWh/év villany- és 0,5 PJ/év (max. 30-35 MW) hőtermelés,
- Alacsony (30 % körüli) energetikai hatások
- A legolcsóbb hőforrás Budapesten (1.000 Ft/GJ vs vásárolt hő kb. 4.000 Ft/GJ átlaga)
- Az egyetlen nem földgázbázisú hőforrás a fővárosi távhőtermelő portfólióban

A hőkiadás növelésének korlátai

- Jogi korlát: 2021-ig hosszútávú szerződés a BE Zrt. Újpesti Erőművével (Take or Pay hőmennyiséggel)
- A szigetüzem miatt is korlátozott hőpiac
- Műszaki korlátok (hőkiadó állomás, távvezetési- és keringtető kapacitás, visszatérő ági betáplálás)

Észak-Pest-Újpalota hőkooperációs rendszer

Elvégzett beruházások

- Meglévő bekötővezeték bővítése (DN500, 1.900 nyvfm)
- Új kooperációs gerincvezeték kiépítése (DN600, 3.300 nyvfm)
- Hőkiadó állomás bővítése
- Új szivattyú állomás létesítése
- Beruházási költség 4,5 milliárd Ft
- KEOP pályázati támogatás 10%
- Befejezés 2015. II.n.é.

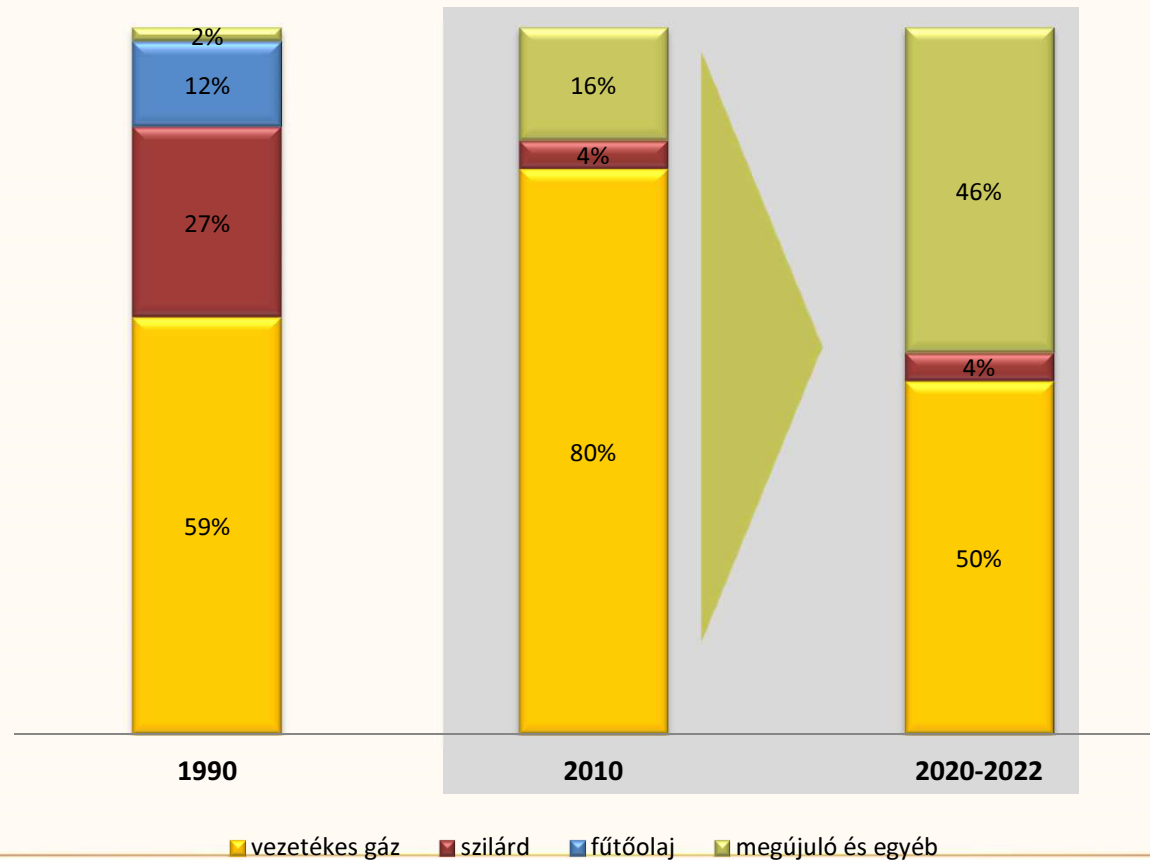
Energetikai eredmények

- Megduplázódó HUHA távhőtermelés változatlan hulladékhasznosítás mellett
- 30%-ról 50%-ra növekvő energetikai hatások
- 10-15 millió m³/a többlet földgázkiváltás
- 20-30 ezer t/a többlet ÜHG megtakarítás

A távhő a helyi hőellátás olcsó, kényelmes és környezetbarát megoldása!

Távhőtermelésre felhasznált energiamix változása
1990 - 2022

matászs

Magyar Távhőszolgáltatók
Szakmai Szövetsége

Szeressük az energetikát!
Szeressük a távfűtést!

Köszönöm a megtisztelő
figyelmüket!
